

mint egykor a farizeusok,
re feszítik.

ség és a jócselekedetek ke-
próbája még csak ezután
kezzék. Csak ezután fogjuk
ha ugyan meglátjuk — hogy
világ, melyben végre komo-
evangéliumát. Ma még lel-
böjti figyelmeztetés döbbe-
nden fa, amely nem terem
vágattatik és tüzre vettetik.“
míg még nem késő!

Hű szolga.

1933. október 8.*

*Jézus pedig magához szólítván őket,
mondá nekik: Tudjátok, hogy azok, akik
a pogányok között fejedelmeknek tar-
tanak, uralkodnak felettök és az ő nagy-
jaik hatalmaskodnak rajtok. De nem
így lesz közöttetek, hanem aki nagy
akar lenni közöttetek, az legyen a ti
szolgátok. És aki közöttetek első akar
lenni, mindenkinek szolgája legyen.
Márk. X. r. 42—44 v.*

Most, amikor az Úrnak egy hív szolgája
lelkében 40 esztendő emlékével Istene színe elé
áll, hogy az égi segedelemért hálaírádságot
mondjon, nem találtam a Bibliában aktuálisabb
igéket, mint amiket most felolvastam. Mint
hogya csak ilyen alkalmak kellenének ahhoz,
hogy ezeknek a szent szavaknak igaz értelmét
vehessük. Az életfilozófiának, amely a mai
szent igékben kifejezésre jut, aranytalpa-
zata az a hit, hogy az én életem és a te életed

* Józán Miklós 40 éves lelkeszi szolgálatának
jubileumán.

is afia, nem az enyém, nem a tiéd, hanem az Istené s a szent céloké, melyeknek szolgálatára minket Isten teremtett. Nem vagyunk a magunk, még kevésbé a mások urai. Szolgák vagyunk mindnyájan, Isten szent céljainak szolgálói. Isten adta az életet, Ő szabta meg annak határát és célját is. S legyen bár életünk ezen a földön hosszú, avagy rövid, értéke attól függ, hogy mennyi hűséggel szolgáljuk vele Istent, a hazát és az anyaszentegyházat. Sok-sok megtevelődésnek, sőt élettragédiának is egyszerű oka az, hogy igen sok ember ekként gondolkozik: mihelyt nagykorúvá lettem, életem felett magam rendelkezem, úgy használom fel, ahogy akarom, azt teszem vele, amit akarok, sőt ha megúntam, akkor dobom el magamtól, amikor akarom. Vannak, akik életük vége felé, amikor látják, hogy nem találtak igaz boldogságot semmiben, amiben azt keresték, se a vagyonban, amit összeverejtékezniök sikerült, se az élvezetekben, amikben részük volt, se a hatalomban, mellyel mások felett uralkodtak, siránkozva tesznek bizonyosságot, hogy rosszul használták fel, eltékozolták drága életüket. Szeretnék talán még egyszer újrakezdeni, de nem lehet. Az élet egyszeri visszavonhatatlan alka-

lom arra, hogy vele Istent, Isten céljait szolgáljuk.

S a szolgálat, mely Istennek tetszik, szerény és alázatos. Hivalkodással is szokták az Istent s a hazát szolgálni. Hiúságból is szoktak az emberek jót cselekedni. Az ilyen szolgálatok értéke Isten előtt semmi. Vannak emberek, kiknek a figyelme nem annyira arra irányul, hogy Istent, haza és az anyaszentegyház ügyét vigyék előbbre, hanem mindig és mindenben a maguk személyének fontosságát és jelentőségét akarják kiemelni, hogy nevük mindenütt feljegyeztessék, nehogy valaki elfelejtse, hogy ők milyen kiváló nagy emberek. Őrizze meg Isten a hazát és az anyaszentegyházat az ilyen vezérektől! Jézus az élet értékét szolgálattal, a szolgálat értékét pedig alázatossággal mérte. Isten előtt csak azoknak a szolgálatoknak az értéke fénylik igazán, melyeket titokban végeznek s nem igen látnak az emberek. Az igazi nagy emberek mindig szerények s talán fogalmuk sincs saját nagyságukról. Mihelyt valaki túl sokat kezd gondolni magáról, Isten előtt értéke azonnal alábbszáll.

„Aki nagy akar lenni köztetek, az legyen a ti szolgátok. És aki közületek első akar lenni, mindenkinek szolgálja legyen“ — hangzik Jé-

zus figyelmeztetése. A tanítványok a mennyországban való elsőbbségért keltek egymással versenyre. Ez adott alkalmat Jézusnak arra, hogy figyelmeztesse őket, hogy Isten előtt egyetlen érdem a szolgálat s az ember számára elsőbbséget égen és földön csak az alázatos szolgálat biztosít. Szépségversenyek, szellemi és sport olimpiászok idején ma egy ember érdemét ünnepejük, ki negyven éves szolgálatával lett első közöttünk. Dícséret és magasztalás templomban embernek nem, egyedül csak Istennek szólhat. Istennek adunk hálát, amikor az ő négy évtizedes hűséges szolgálatának értékét okulás céljából lemérni próbáljuk s megköszönjük az Ég Urának, hogy őt hazánknak és egyházunknak adta. Ragyogó ifjúságának teljességében vette magára a reá bízott gyülekezet terhét. Mint megtestesült ígéret lépett egy pályára, mely egész lelket kíván. Az ígéret beváltása közben hajfürtjei megfehéredtek, de fehér hajfürtökkel is örök ifjú, lelke töretlen maradt. Örök ifjú lelkének minden erejét és szépségét gyülekezetének boldogítására, Isten dicsőségének s a haza javának előmozdítására tékozolta úgy, hogy közben nem lett szegényebb. Sőt! Lelkének ereje és szépsége egyre új vonásokat nyert, mert ki lélekből szolgál, lé-

lekben gyarapszik. Negyven esztendő önfeláldozó szolgálata közben lett embernyi ember, magyar a legjavából, unitárius lelkipásztor, első a hazánkban: első, mint a szent igék ékeszóló hirdetője és első, mint a szent igék cselekvő apostola.

Isten igéjének méltó hirdetője közülünk csak az lehet, ki isteni megbízással lép a szószékre, hogy hirdesse azokat az örök igazságokat, melyeknek megszívlelése az életet szebbé, jobbá, boldogabbá és erkölcsileg is tökéletesebbé teszi. Jaj annak a lelkipásztornak, kit nem Isten csókja jegyzett el pályájára, kinél az igehirdetés csak kenyérkereset és nem szent hivatás. Születni kell a világon mindenre. De a rátermettség, az Istentől való elhivatottság hiánya seholyse boszulja meg magát olyan csúfosan, mint a lelkipásztor esetében. S mert sokan léptek a papi pályára csupán kenyérkeresetből olyanok is, kiknek homlokáról hiányzik az isteni küldetés szent csókja, a papi állás megbecsülése lassankint alább szállt. S a mi lelkészeink e tekintetben más lelkészekkel szemben is hátrányosabb helyzetbe kerültek. Nem azért, mintha hátrább valók volnának. A dolognak dogmai magyarázata van. Az, hogy valaki Istentől vett elhivatottsággal lép-e a lelki-

pásztori pályára, vagy se, a hiba a mi lelkészeink esetében mindig jobban szembe ütközik. Vannak papok, akik a felszentelés ténye által a hívek szemében olyan misztikus erő és hatalom birtokába jutnak, ami nekik, mint papoknak személyüktől függetlenül is tekintélyt kölcsönöz. Az unitárius lelkészt csak a maga személyes szellemi és erkölcsi kiválósága képesítheti rá állására. Az unitárius lelkipásztornak nem adatott meg a hatalom, hogy oldjon és kössön s kegyelmi erőket közöljön. Előtte csak egy lehetőség áll: erkölcsi erényekben tündökölve jó példaadással kell másokat is Isten és hazaszeretetre nevelnie. A mi prédikálásunknak meggyőző erőt nem a puszta szó, hanem a szót követő tett ad. Nincs kiábrándítóbb és megbotránkoztatóbb dolog a világon, mint amikor a hívek a lelkipásztor prédikációja és életmódja között ellentétet látnak. S mert az ellentét — sajnos — meg-megmutatkozik, azért szállt alább a tisztelet a palásttal szemben, nő a közömbösség Isten igéjével szemben, maradnak üresen a templomok s lesznek zajosak a népgyűlések, ahol Isten és a haza ellen lázítanak.

Józan Miklóst az Isten csókja jegyezte el a lelkipásztori szolgálatra már akkor, amikor édesanyja a szíve alatt hordozta. Az apátlan

árvának született gyermekekre hullott isteni csókban benne volt mind az az égi erő, mely őt arra képesítette, hogy első legyen közöttünk mindenekben. Soha senki nagyobb elhivatottsággal és méltósággal nem lépett közülünk szószékre, mint ő. Amint a szószéken megszólal, ünnepies érzés vonul át a gyülekezeten, minden szem reá néz, minden arcra áhítat ül, mert Isten követeként jött, Istentől hoz üzenetet, szavában égi hang esendül: jó az Isten, nagy az ő hatalma, Istennek van elég irgalma és hatalma arra, hogy az ő népét, melyet földi emberek halálra ítélték, még a halál torkából is kiszabadítsa, számára szebb és boldogabb jövődőt készítsen. Az, hogy még él a nemzet s hitüket nem veszítve határokon túl és innen reménykednek a magyarok, ilyen és ehhez hasonló üzenetek áldott eredménye. Áldott, aki az üzenetet küldi: Isten. Áldottak, akik azt elhozzák: az igehirdetők. Áldott ma az a férfi, aki az igehirdetésben közöttünk legelső.

Józan Miklós negyven esztendő alatt sok szép prédikációt mondott, de legszebb prédikációjánál is százszorta szebb és szebben beszél az ő példás szép élete. Vallásos és hazafias erényekben is mindig elől járt közöttünk. Negyven éves lelkészi szolgálata az éhezők számára

kenyér, a dideregők számára meleg szoba, a szomorkodók számára vigasztalás, a megtévelyedettek számára jó példaadás volt. Azoknak a régi jó lelkipásztoroknak az egyenes leszármazottja ő, akik maguk mindig az Illés kenyérével táplálkoztak. Maga is szegény, földi javakat nem gyűjtött, még anyagi gondatlanságot se biztosított, de szegénységében is mindig meglátja a nálánál szegényebbeket s velük a szeretet csodáit műveli. Pénztárcája a bibliai szegény asszony vékájához és korsójához hasonlatos, melyből sohase fogy ki az irgalmasság olaja és lisztje. Szegénységében is tékozló, mert azt tartja, hogy az ember legnagyobb gazdagsága az a jó, amit másokkal tesz. Nem hiába társalgott egykor a Székelykő árnyékában Adorján Manassé szellemével. A jó pásztor életét adja juhaiért. Életét adta azért az anyaszentegyházért, melytől ti — afiai — sokan még az adófilléreket is sajnáljátok. Életét adta a hazáért, melyet sokan elárultak.

Nem hiába jár álmában mindig csak Erdély országban. Az erdélyi szellem hivatott hordozója ő a csonkahazában. Megszemélyesítője Torda város „genius loci“-jának, melyben Dávid Ferenc lelke él: a hit Isten ajándéka; hitbeli különbségek magyar embert magyar

embertől, ha Istenüket s hazájukat őszintén szeretik, el nem választhatnak; ki e hazában hitbeli ellentétek kiélezésével csinál politikát, hazáját árulja el, még ha nincs is tudatában bűne nagyságnak. Kegyetlenül megbántja az ősök emlékét, kik Torda városában a magyar nemzet egyik legnagyobb történelmi dicsőségét szerezték: országos törvénybe iktatták a lelkiismereti szabadság szent jogát akkor, amikor Párisban a protestánsokat egy véres éjszakán legyilkolták, amikor az inkvizíció egész Hollandiában hajmeresztő kegyetlenségeket művelt s még a híres Angliából is százezreknek kellett menekülniök hitükért. Erdély, az alig ismert Erdély, a félreismert Erdély, a mi halára ítélt, de feltámadásában szentül hívó szép Erdélyországunk a XVI. században emberség dolgában megelőzte az egész világot. Dávid Ferenc szelleme ott már századokkal ezelőtt megteremtette azt az egységes és erős nemzeti szellemet, amelyet felekezeti ellentétek kiélezésével megbontani a multban soha senkinek, még az ellenségnek sem sikerült. Az élő Isten nevében kérdezem, él-e még ez a szellem az erdélyi hegyek közt? Az élő Isten nevében kérdezem, van-e, lehet-e ennek a lelkileg is darabokra tört nemzetnek ma valamire nagyobb szüksége,

mint erre az ősi transylvánizmusra s a Józan Miklós-féle honfiakra, ki édes testvérének tekint e hazában mindenkit, aki becsületes és magyar, mert azt tartja, hogy különbözhetünk mi egymástól felekezetiileg sok mindenben, de ha élni akarunk, hazánk szerelmében egyek kell, hogy legyünk mindnyájan.

Afiai! Ma egy olyan ember szolgálatáért áldjuk az Istent, ki első a kevesek között, kik meglátták a bajok gyökerét, azt, hogy a mi kereszténységünk eddig minden volt, csak az nem, aminek lennie kellett volna. Volt dogma, volt üres ceremónia, volt babona, volt politika, volt üzlet, volt egy csomó álszenteskedés és hipokritaság, de nem volt élet, komoly, őszinte gyakorlati életirány. Ezért gyilkoltak meg tízmillió ártatlan embert a háborúban, ezért kötöttek igazságtalan békét Trianonban, ezért nőtt a földi javak bőségében is egekig milliók nyomora. A világot nem elméletek, nem dogmák, nem nagyképű álszenteskedések, hanem tettek, gyakorlatban és nem elméletben keresztény emberek fogják átkától megváltani.

Negyven esztendő szolgája az Úrnak! A hívek, barátok, tisztelők ezrei áldják ma itt s a távolban is az Istent a te ékesszólásodért s minden ékesszólásodnál ékeőbb példás szép

életedért. Neved fény, tisztesség, dicsőség és áldás számunkra, tengereken túl és innen egyaránt. Első lettél közöttünk, Istennek és hazának hív szolgája voltál. Szolgálataid igaz értékét csak egyedül Isten látja, szerénységed elölünk azt mindig eltakarja. De amit mi látunk, örök hálára az is elég. Boldogult édesanyád gyönyörködve tekint most az égből reád s aztán Isten trónja felé fordul és ezt mondja: „Köszönöm Uram, hogy fiat szültem“.